

För mer information, kontakta:

Sophie Carler

Ph. D., senior rådgivare
Vatten, ekosystem och hållbarhet
Jernkontoret – den svenska stålindustrins branschorganisation

Mobil: 070 398 56 89
sophie.carler@jernkontoret.se

Stationerad i Bryssel under hösten 2018 och våren 2019 hos Svenskt Näringsliv via "Visiting Star".

Confederation of Swedish Enterprise
Rue du Luxembourg 3, 1000 Brussels

Detta dokument är framtaget i samarbete mellan Svenskt Näringsliv, Svenskt Vatten, Lantbrukarnas Riksförening, Energiföretagen Sverige, Jernkontoret, Skogsindustrierna, Svemin, IKEM, TEKO, Nordic Galvanizers, och Scandinavian Copper Development Association.

Tre åtgärder för ett bättre vattendirektiv

Europas vatten regleras av EU:s ramdirektiv för vatten, det så kallade vattendirektivet. Direktivet innebär att medlemsländerna ska säkerställa vattenkvaliteten, skydda och förvalta sjöar, vattendrag, kustvatten, och grundvatten på ett hållbart sätt. Artikel 3 i EU:s fördrag tydliggör att detta ska ske genom en avvägning mellan ekonomi, sociala framsteg och en hög miljöskyddsnivå. Pågående klimatförändringar som blivit allt mer uppenbara under 2000-talet påverkar både vattenkvantitet och vattenkvalitet direkt. Idag svarar inte vattendirektivet tillräckligt väl på dessa utmaningar vilket i sin tur riskerar nyttan av de insatser som görs idag. Hänsyn måste tas till ekosystemens naturliga förändringar och förutsättningar för att uppnå den vattenkvalitet som vi som samhälle faktiskt vill ha och kan få. Ett hållbart ekosystem som tillgodoser olika samhällsbehov är inte nödvändigtvis synonymt med ett opåverkat ekosystem.

EU-kommissionen ska senast 2019 se över direktivet och föreslå nödvändiga förändringar (artikel 19) efter att ha identifierat områden där förenklingar och förbättringar av lagstiftningen och dess genomförande är möjliga. Därför är det viktigt att dra lärdom av de senaste 20 årens tillämpning och lämna in kommentarer till Kommissionen. Som samhällsaktörer som i hög grad berörs av direktivet så tycker vi att det finns mycket som är bra i vattendirektivet. Ett systemperspektiv på vattenresurserna, att medlemsländerna arbetar i sexårscykler, och att speciellt fokus ligger på skyddet av livsnödvändiga dricksvattentäkter, är några exempel på vattendirektivets styrkor. Samtidigt behöver direktivet moderniseras i andra avseenden. Nuvarande miljökvalitetskrav ska vara uppfyllda i EU:s över 124 000 vattenförekomster senast år 2027. Den senaste uppföljningen från Europeiska miljöbyrån visar att det inte kommer att vara möjligt att uppfylla den målsättningen i alla vattenförekomster tills dess. Därför behöver direktivet ange vad som ska gälla även efter den tidpunkten. Härtill kommer en global uppvärmning av vår planet som ger varmare vatten, ändrade vattenflöden, torka och påverkan på vattenkemi, flora och fauna vilket inte beaktas i direktivet.

Vi vill peka på tre delar i direktivet där det behövs förändringar som svar på kommande utmaningar.

1. Ändra på definitionen av målet God Ekologisk Status – det kan inte fortsätta definieras i relation till ett statistiskt ursprungstillstånd utan mänsklig påverkan (referenstillstånd)

Målet god ekologisk status måste utgå ifrån en vattenmiljö som är i balans och vars ekosystem är tillräckligt motståndskraftigt (resilient) för att stå emot den påverkan som mänsklig aktivitet sedan länge medför och kommer fortsätta att medföra, för att stå emot vattenmiljöernas naturliga förändringar, och de klimatförändringar som blir alltmer tydliga.

Det har på senare år utvecklats nya bedömningsmetoder och indikatorer som möjliggör en sån bedömning. Olika effektbaserade metoder och bedömningar grundade på ekosystemtjänster är exempel på det.

Ramdirektivet för vatten, bilaga V, tabell 1.2. Allmänna definitioner

Hög status: Det finns inga eller endast mycket små av människor framkallade förändringar av ytvattenförekomstens värden för de fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna, jämfört med de värden som normalt gäller för denna typ av förekomst vid opåverkade förhållanden.

Värdena för ytvattenförekomstens biologiska kvalitetsfaktorer avspeglar de värden som normalt är förknippade med denna typ vid opåverkade förhållanden och uppvisar inga eller mycket små tecken på störningar....

God status: Värdena för ytvattenförekomstens biologiska kvalitetsfaktorer uppvisar små av mänsklig verksamhet framkallade störningar, men avviker endast i liten omfattning från de värden som normalt gäller för ytvattenförekomsten vid opåverkade förhållanden.

2. Förändra reglerna för hur direktivets miljömål ska tillämpas. När inte artikel 4.5 är tillämpbar behöver förutsättningarna för undantag enligt artikel 4.7 breddas för att möjliggöra nya och befintliga samhällsviktiga verksamheter och projekt.

Samhällsviktiga, nya och befintliga, verksamheter som tillämpar bästa möjliga teknik måste kunna tillåtas inom ramen för vattendirektivet om utvecklingen ska vara hållbar. Idag tillåter vattendirektivet enbart undantag för försämringar från hög till god status och utsläppande verksamheter finns sällan på sådana platser.

Artikel 4.5 ramdirektivet för vatten

Medlemsstaterna får inrikta sig på att uppnå mindre stränga miljömål.... för särskilda vattenförekomster när... uppnåendet... skulle vara omöjligt eller oproportionerligt dyrt och samtliga följande villkor är uppfyllda:

Kriterier för tillämplighet av artikel 4.7 ramdirektivet för vatten

Medlemsstaterna gör sig inte skyldiga till överträdelse av detta direktiv i följande fall:
-om god grundvattenstatus, god ekologisk status inte uppnås eller försämring av statusen hos en yt- eller grundvattenförekomst inte förebyggs, och detta är en följd av nya modifieringar i en ytvattenförekomst fysiska karakteristika eller förändringar i nivå hos grundvatten-förekomster, eller
-om en försämring från hög status till god status hos en ytvattenförekomst inte förebyggs och detta är en följd av nya hållbara mänskliga utvecklingsverksamheter,....

3. Förbättra metoden för att bedöma och redovisa miljöns status.

När statusen på en vattenförekomst bedöms och redovisas så är det den kvalitetsfaktor vars nivå är lägst som bestämmer den sammanvägda statusen. Måttlig status förblir måttlig även om stora investeringar och lokalt engagemang har lett till att alla andra fysikalisk-kemiska eller hydromorfologiska faktorer uppfyller kraven för god status. Bedömningen påverkas också av om referenstillståndet ändras för en enda kvalitetsfaktor. Metoden underminerar vattenmiljöarbetet och den politiska och privata betalningsviljan och enskildas engagemang och bör förändras så att förbättringar synliggörs.

Några perspektiv och lärdomar

EU:s direktiv om avloppsutsläpp och industriutsläpp var bara några år gamla när ramdirektivet tillkom. Då fanns en stor teknisk åtgärdspotential för utsläppande punktkällor. Den potentialen är idag betydligt mindre och kan ibland vara nästan uttömd. Kartan från 1980- och 90-talen av vad som påverkar vattenmiljön och hur mycket som går att rätta till tekniskt på land stämmer inte längre. Vattendirektivets regler för hur målen får tillämpas bör därför förändras.

FN:s klimatkonvention antogs 1992 men diskussionen om klimatförändringarna tog fart först på 2000-talet. Det är inte konstigt att vattendirektivet saknar hänsyn till detta. Idag finns sådan kunskap som bör användas för att utveckla vattendirektivet.

Direktiven för havsmiljön och havsplaneringen kan visa vägen för vattendirektivets utveckling. De tar hänsyn till ekosystemens naturliga förändringar och förutsättningar. Alla länder planerar havens och markens användning och anpassar kraven för varierade ändamål och ekosystemtjänster, också med hänsyn till ett förändrat klimat – varför inte sötvattens?